

Suomalainen veneilykulttuuri

Mika Närhi

Suomalainen veneilykulttuuri

-

Opas maahanmuuttajatyössä toimiville

Lukijalle saatteeksi

Ajatus tämän oppaan kirjoittamisesta syntyi toimiessani opettajana oppilaitoksessa, jossa opiskelijoina oli paljon kotoutusvaiheessa olevia maahanmuuttajia. Pääsin tutustumaan näköalapaikalla useista eri kulttuureista tänne muuttaneisiin ihmisiin. Kotoutuksen yksi tarkoitus on auttaa maahan muuttanutta löytämään oma paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Päivätyön ohessa olen toiminut samaan aikaan sivutoimisena yrittäjänä veneilyn parissa. Vuodesta 2008 alkaen olen yritykseni kautta kouluttanut ja opastanut veneilijöitä veneilyssä tarvittaviin tietoihin, taitoihin ja hyviin merimiestapoihin. Olen vetänyt erilaisia kursseja myös työväen- ja kansalaisopistoissa. Niiden kautta pääsin tutustumaan satoihin veneilystä kiinnostuneisiin pääasiassa Suomessa syntyneisiin ihmisiin. Silloin tällöin pohdin mielesäni syytä siihen, miksi kouluttamissani veneilystä kiinnostuneissa oli niin vähän Suomeen muualta muuttaneita. Mieleen nousi ajatuksia siitä, kuinka veneilyä käyttää osana kotouttamista.

Samaan aikaan pohtiessani näitä asioita, tapahtui suomalaisessa veneilykulttuurissa monia muutoksia. Erilaiset alhaisen kynnyksen veneilyn aloittamiseen soveltuvat palvelut alkoivat yleistyä. Yksi näistä oli erilaiset kausivenepalvelut, joiden käyttöä itsekkin kokeilin. Niiden käyttäjäkunnasta löytyi jonkin verran maahanmuuttajia. Myös lainsäädännössä tapahtui muutoksia, joiden kautta vuokrattavien veneiden joukkoon tuli lisää vanhempia, pienempiä ja siten vuokraushinnaltaan edullisempia veneitä.

Ajatus veneilyn saattamisesta osaksi kotoutustyötä vahvistui ja aloin pohtimaan keinoja sen toteuttamiseksi. Mieleen nousi erilaisia näkökulmia kotouttamiseen. Kotouttamisessa pyritään vahvistamaan maahanmuuttajan suomen kielen taitoa niin, että työllistyminen olisi helpompaa. Samalla perehdytetään kotoutujaa suomalaisen yhteiskunnan toimintaan ja myös erilaisiin harrastusmahdollisuuksiin. Huomasin veneilykulttuurin yhdistävän näitä erilaisia näkökulmia. Veneilyn parissa on mahdollisuuksia kantasuomalaisten kanssa tapahtuvaan kanssakäymiseen, lainsäädäntöön tutustumiseen, harrastustoimintaan ja erilaisiin työtilaisuuksiin.

Kaikki maahanmuuttajatyössä toimivat eivät kuitenkaan ole itse veneilijöitä. Silloin voi suomalaisen veneilykulttuurin tarjoama monipuolinen työkalupakki jäädä hyödyntämättä pelkästään tiedon puutteen takia. Aloin tuntea tämän oppaan kirjoittamisen jopa velvollisuudekseni ja sen avulla uuden työkalun tarjoamisen muille maahanmuuttajatyössä toimiville. Olinhan saanut vuosien ajan itse työskennellä veneilyn ja maahanmuuttajien parissa. Tämän kautta olin päässyt tutustumaan erilaisista kulttuuritaustoista tulevien ihmisten erilaisiin arvomaailmoihin, käyttäytymisnormeihin ja ennen kaikkea innostukseen ja ahkeruuteen uusien asioiden oppimisessa matkalla suomalaisen yhteiskunnan kansalaiseksi.

Mika Närhi

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut tämän kirjan kirjoittamista

Mika Närhi

Suomalainen veneilykulttuuri

Opas maahanmuuttajatyössä toimiville

© 2023 Mika Närhi

Kannen suunnittelu ja taitto: Mika Närhi

Valokuvat: Mika Närhi

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-2662-4

Sisällys

1. Katsaus suomalaisen veneilykulttuurin eri muotoihin	9
Mökkiveneily/yhteysveneet	9
Kalastus.....	10
Purjehdus.....	10
Moottoriveneily.....	10
Päiväretket vai matkaveneily	11
Saariston asukkaiden kohtaaminen.....	11
Toiminta veneseuroissa.....	11
Veneen vuokraaminen ja kausiveneily	12
Vapaaehtoistoiminta	12
2. Mahdollisia vääriä ennakkokäsityksiä veneilystä	13
Veneily on kallista eikä kaikilla ole siihen mahdollisuutta.....	13
Veneen kuljettaminen vaatii veneajokortin	14
Veneilyn aloittaminen ei vaadi osaamista.....	14
Veneen katsastus on lakisääteistä samalla tavalla kuin autokatsastus.....	15
Venettä ei tarvitse rekisteröidä	15
Merirosvolippu on hauska lasten leikki	15
Venevakuutus on pakollinen	15
3. Miten voin tutustua veneilykulttuuriin?.....	17
Valtakunnalliset teemapäivät.....	17
Veneseurojen tutustumispäivät	17
Veneilykurssit	17
Vapaaehtoistoiminta	17
4. Koulutustarjonta veneilytietojen ja -taitojen opetteluun	18
Vesillä liikkumisen säännöt.....	18
Merikartan ja merimerkkien ymmärtäminen.....	19
Veneen käsitteleminen ja kuljettaminen	19
Purjehtimisen taidot	20
Veneen tekniikan ymmärtäminen	20
Veneen elektroniikka.....	20
Kansainvälinen huviveneenkuljettajankirja.....	21
Vuokraveneen kuljettajankirja	21
5. Miten pääsen aloittamaan veneilyn?	22
Veneen vuokraamisen sääntely.....	22
Veneen vuokraaminen yritykseltä.....	22
Veneen vuokraaminen yksityiseltä.....	23
Erilaiset kausivenepalvelut	23

Vuokrauksen ja kausivenepalvelun haasteet	24
6. Liikkuminen merellä ja järvillä	25
Perustieto merikarttasarjoista.....	25
Käyntisatamaoppaista	26
Internetin sivustoilta	26
Vierassatamat ja palvelusatamat	27
Kaupunkien ylläpitämät kohteet	27
Luonnonsatamat.....	27
Metsähallituksen ylläpitämät kohteet.....	28
Merikarhujen satamat	28
Veneseurojen omat saaritukikohdat	28
7. Luonto- ja hyötynäkökulma veneilyyn (kalastus, sienestys, marjastus).....	29
Jokaisenoikeudet	29
Kalastus.....	30
Sienestys.....	31
Marjastus	31
8. Veneilyharrastuksen sosiaalinen puoli	32
Yhteisöllisyyden parhaat puolet	32
Sosiaalisen kanssakäymisen pakko.....	33
9. Veneseurat ja katsastus.....	34
Katsastustoiminta veneseuroissa	34
Veneseurojen tarjoama koulutus	35
SPV:n veneseurat.....	35
TUL:n veneseurat.....	35
10. Veneen omistaminen.....	36
Uuden veneen ostaminen	36
Käytetyn veneen ostaminen.....	37
Veneen rekisteröinti	37
Veneen ylläpidon kustannukset	37
11. Millaisia työtilaisuuksia on tarjolla veneilyn parissa?	41
Veneiden kunnostus	41
Veneiden hoito ja ylläpito	41
Moottoreiden huolto ja korjaus	42
Veneiden talvisäilytys	42
Veneiden siirrot maitse	43
Oman veneen antaminen vuokralle	43
12. Turvallisuus veneilyssä.....	44
Aluksen kunnosta huolehtiminen.....	44
Turvallisuusvarusteet	44
Osaava miehistö	45
Sääennusteeseen tutustuminen.....	45

Reittisuunnitelma	45
Matkapuhelimesta huolehtiminen	46
Avun hälyttäminen merellä	46
Muiden avustaminen.....	46
Kansainväliset hätämerkit	47
Veneen hinaaminen.....	47
13. Veneilijän vastuu ympäristöstä	48
Veneen ylläpidossa ja hoidossa käytettävien aineiden myrkyttömyys.....	48
Septitankki ja sen pakollisuus	49
Veneilyn jätehuolto	50
Luontokohteiden suojeleminen	50
Rauhoitetut alueet.....	50
14. Veneilyyn liittyvistä laeista ja säädöksistä	51
Vesikulkuneuvon päällikön vastuu	51
Veneiden rekisteröintivelvoite	51
Vesikulkuneuvon varusteet	51
Viranomaisten suorittama pysäytys sekä avunantovelvollisuus	51
Veneseuralipun käyttö Suomen lipun asemasta	52
Lähteet.....	53

1. Katsaus suomalaisen veneilykulttuurin eri muotoihin

Suomessa on harrastettu veneilyä kautta vuosisatojen. Pitkän rannikon ja tuhansien järvien maassamme on vesillä liikuttu moninaisilla kulkuvälineillä elinkeinotoimintaan, päivittäiseen elantoon, pakolliseen liikkumiseen tai harrastuksiin ja virkistystoimintaan liittyen. Saariston asukkaille erilaiset vesiliikenteen alukset ja palvelut ovat elinehto vielä tänäänkin.

Suomeen muuttaneella saattaa olla veteen elementtinä tai vesillä liikkumiseen liittyviä pelkoja ja ennakkoluuloja. Toisaalta myös Suomeen muusta kulttuurista muuttaneella voi olla jo valmiiksi suuri kiinnostus veneilyyn joko elinkeinotoimintaan tai vapaa-aikaan liittyvän innostuksen takia. Tämän oppaan tarkoituksena on antaa yleiskuva suomalaisesta veneilykulttuurista välitettäväksi eteenpäin osana maahanmuuttajien kotouttamista. Parhaimmillaan tämä opas toimii yhtenä työkaluna maahanmuuttajien parissa työskenteleville.

Oppaassa keskitytään lähinnä huviveneilyyn ja sen erityispiirteisiin. Veneilyn eri osa-alueet ja tarjoamat kotouttamisen mahdollisuudet pyritään esittämään selkeinä esimerkkeinä, joiden avulla on helpompaa avata suomalaista veneilykulttuuria muista kulttuureista tulleille. Kappaleiden loppuun kootut inforuudut on tarkoitettu tiivistämään eri osa-alueiden yhteydessä huomioitavia seikkoja. Näitä seikkoja voivat olla joko muista kulttuureista tulleille mahdollisesti vaikeasti ymmärrettäviä käytäntöjä tai toisaalta heidän kotoutumistansa erityisesti tukevia näkökulmia. Jälkimmäisistä löytyy

myös sellaisia hienovaraisia käyttäytymissääntöjä, joiden noudattamista veneilyharrastuksessa edellytetään.

Mökkiveneily/yhteysveneet

Suomessa arvioitiin vuonna 2016, että suurin tyyppiryhmä kaikista moottoroiduista 554 000 vesikulkuneuvosta oli enintään 20 hv:n moottorilla varustetuista perämoottoriveneet (54 %). Tämän Trafín tilaaman tutkimuksen - Veneilyn määrä sekä sen taloudelliset ja ympäristövaikutukset Suomessa, Trafín tutkimuksia 4/2017, ISBN (verkkopainos) 978-952-311-191-2 - tulosten perusteella voidaan arvioida Suomessa olevan erittäin paljon mökkiveneilyyn ja yhteysaluskäyttöön soveltuvia veneitä. Tutkimuksen tulosten mukaan vuonna 2016 kaikkien moottoroitujen vesikulkuneuvojen keskipituus arvioitiin olevan 5,4 metriä.

Suomi on tunnetusti tuhansien järvien maa ja sen lisäksi meillä on erittäin paljon mereen rajoittuvaa rajaa. Suomalaiset tiedetään myös hyvin innokkaiksi mökkeilijöiksi. Suomalaisilla onkin paljon erilaisia kesäviettopaikkoja järvien ja meren ranta-alueilla. Monella vapaaajan viettoon kuuluu silloin myös jonkinlainen vene. Tällaiseksi omassa rannassa olevaksi veneeksi sopii niin soutuvene kuin edellä kuvattu pienellä moottorilla varustettu pienehkö avovene. Tällaista venettä käytetään usein lähinnä kalasteluun ja lyhyisiin veneretkiin hyvällä säällä omasta rannasta lähtien ja sinne palaten.

Tarkoituksena on silloin nauttia Suomen luonnosta tavalla, jota ei voi rannalta käsin kokea.

Vapaa-aikaa vietetään myös paljon järvien ja meren saarissa. Saaressa sijaitsevalle mökille pääsee usein vain omalla veneellä. Jos venematka on yhtään pidempi tai se kulkee avoimien vesialueiden yli, tarvitaan saareen kulkemiseen jo hieman merikelpoisempi yhteysvene. Kaikenlaisten tavaroiden ja tarvikkeiden kuljettaminen on sekin tehtävä veneellä, kun autolla ei pääse perille asti. Yhteysveneeksi riittää usein jo vähän tehokkaammalla moottorilla varustettu kajuutallinen vene, jos sillä ei ole tarkoitus kuljettaa suurempia ja raskaampia tarvikkeita esimerkiksi rakennusprojekteihin. Kun tarvitaan suurempaa kuljetuskykyä, valitaan tarpeen toistuvuuden mukaan joko itselle suurempi vene tai tilataan isommat kuljetukset sellaisia palveluja tarjoavalta yrityksestä.

Kalastus

Mökki- ja yhteysveneet ovat usein myös kalastukseen sopivia veneitä. Vuonna 2018 tehdyn tutkimuksen mukaan kalastusta harrastaa maassamme jopa 1,5 miljoonaa henkilöä (Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 40/2018). Saman tutkimuksen mukaan merkittävin kuluera ylipäättään kaikilla vastaajilla oli veneen ja sen varustelun ostaminen. Näihin perustuen voimme todeta, että yhtenä suomalaisen veneilykulttuurin piirteenä, on veneiden käyttö osana kalastusharrastusta merkittävässä roolissa.

Vuoden 2022 aikana tapahtuneen yleisen hintojen nousun myötä esimerkiksi kalan hinta kaupasta ostettuna on noussut tuntuvasti. Suomen vesistöjen rannoilta käsinkin on mahdollista suorittaa kotitarvekalastusta. Jos käytössä on kalastukseen sopiva vene, tarjoaa se lisää mahdollisuuksia entistä monipuolisempaan kalastukseen ja sitä kautta runsaampiin kalasaalismääriin. Jos kalastuksesta kiinnostuneella on mahdollisuus käyttää venettä, on silloin mahdollista hankkia itse osa päivittäisestä ravinnosta kotitarvekalastuksen muodossa lähes läpi koko avovesikauden.

Vaikka kalastusta harrastaisikin vain kotitarvekalastuksena ainoastaan omaan käyttöön, täytyy silti tuntee Suomen lainsäädäntöä siltä osin, kuin se antaa määräyksiä kalastukseen liittyen (Kalastuslaki, 379/2015). Sen lisäksi täytyy tietää kalastuskieltoalueista ja eri saaliskalojen pyyntimääräistä erityismääräyksistä. Kalojen pyyntimääräistä ja rauhoitusajoista säädetään kalastusasetuksessa (Valtioneuvoston asetus kalastuksesta, 1360/2015). Pyyntimääräiset ja rauhoitukset antavat tarvittavaa suojaa kalalajeille ja varmistavat kalojen luontaista lisääntymistä.

Purjehdus

Suomalaiseen veneilykulttuuriin on kuulunut jo 1800-luvulta saakka vahvasti myös purjeventeily. Tämä on hyvin ymmärrettävää, kun ajatellaan vaikkapa purjehduksen alkuaikoina käytettyjen veneiden varustusta. Purjeventeillä pystyi liikkumaan edullisesti tuulen voimalla, eikä moottorin tekniikasta tai hankinnasta tarvinnut kantaa huolta. Trafikin rekisteröityjen veneiden vuoden 2022 tammikuun tilaston mukaan Suomen noin 227 000 veneen joukossa on ainoastaan noin 14 000 purjeventettä. Purjeventeiden pienestä osuudesta huolimatta Suomen Purjehdus ja Veneilyn jäsenseurojen rekistereissä oli 8. syyskuuta 2016 yhteensä 25 196 venettä, joista 14 335 moottorivenettä ja 10 861 purjeventettä (SPV:n nettisivun artikkeli, <https://spv.fi/kaavaillun-veneveron-vaikutukset-todennakoisesti-yllattavat>). Tämä kertoo purjehduksen nykypäivänäkin olevan merkittävä osa suomalaista veneilykulttuuria. Jos veneilyharrastukseen sisältyy toive päästä nauttimaan luonnosta ja siellä yöpymisestä, saattaa purjevente tarjota usein enemmän asumismukavuutta samalla hinnalla moottoriveneisiin verrattuna. Purjehdus sopii erityisen hyvin rauhallisemmasta veneilystä pitävälle. Jos ei ole kiirettä ehtiä uusiin satamiin pitkän matkan taakse, tarjoaa purjehdus rentoutumista ja luonnonrauhaa heti laiturista irrotuksesta lähtien.

Purjehdus on myös hyvin paljon ryhmätyötä. Yksinkin purjehtiminen onnistuu, mutta yleensä syy yksinpurjehdukseen on pakottava tarve veneen siirtoon satamasta toiseen tai miehistön puuttuminen. Onnistuneen purjehduksen edellytyksenä on hyvin toimiva veneen miehistö. Miehistön toiminta on sujuvaa, kun kaikki tietävät oman roolinsa purjehtimisessa. Sujuva toiminta onnistuu, kun miehistöllä on yhteinen ”kieli”. Purjehdukseen liittyy paljon erityissanastoa. Purjeventeen eri osilla ja purjehdukseen liittyvillä toimenpiteillä on monia nimityksiä. Tämä johtuu siitä, että purjehdukseen liittyvä sanasto on johdettu suomen kieleen monien eri kielten sanastosta.

Purjeventeen miehistössä toimiminen onnistuu, kun miehistö on yhdessä tutustunut veneeseen ja luonut yhteisen toimintakulttuurin ja sopinut purjehtimiseen liittyvästä sanastosta ja määritelmistä. Näin purjehdusharrastus tarjoaa hyvän ympäristön uusien sosiaalisten suhteiden luomiseen ja jo olemassa olevien suhteiden tiivistämiseen entisestään. Purjehdussanastoa on koottu kattavasti esimerkiksi kirjaan *Suomalainen purjehdussanasto* (Lohtaja-Ahonen, Sirke, Texthouse 2013).

Moottoriveneily

Suurista kotisatamista lähdettäessä, riittää Turun veneilyalueella saariston suojaisia vesialueita hyvin pitkälle. Tämä mahdollistaa hitaammilla matkaveneilyyn tarkoitetuilla moottoriveneillä pääsyn lähikohteisiin

Oppaan tarkoituksena on esitellä suomalaisen veneilykulttuurin erilaisia osa-alueita maahanmuuttajatyössä toimiville. Veneilyharrastus tarjoaa maahanmuuttajalle hyvän mahdollisuuden tutustua alueen väestöön. Veneilyn luomat työllistämismahdollisuudet voivat tarjota maahanmuuttajalle tavan työllistää itsensä. Opas antaa hyvän katsauksen veneilyharrastuksesta kaikille siitä kiinnostuneille. Oppaan kirjoittamisessa apuna käytettyjen lähteiden listasta löytää lukija helposti syventävää lisätietoa oppaan käsittelemistä eri aiheista.

BoD

